

აგრობიზნესის განვითარების თავისებურებანი საქართველოში

საბაზრო ეკონომიკის განვითარებისა და სრულყოფის კვალობაზე ქვეყნის სოფლის მეურნეობა თანდათან ყალიბდება აგრობიზნესად. აგრობიზნესი მოიცავს სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებულ ბიზნესის მთელ სპექტრს, კერძოდ მასში გაერთიანებულია ფერმერული (გლეხური) მეურნეობები, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივები, აგრობანკები, სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკას და მომსახურე ინფრასტრუქტურის საწარმოები და მრავალი სხვა დანესებულებები.

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში აგრარულ სექტორში ფართო გავრცელება ჰპოვა მეწარმეობის მრავალმა ფორმამ, მაგრამ ინდივიდუალური მეწარმეობა ყველაზე ფართოდ ადაპტირდება აგრობიზნესთან, რადგან იგი ყველაზე კარგად პასუხობს მრავალი პიროვნების სურვილს - იმოქმედოს და იყოს თავისი თავის ბატონ-პატრონი. ამ კუთხით საქართველოს პირობებში აგრობიზნესში ყველაზე პრიორიტეტულია მცირე ბიზნესის განვითარება, რომლის წვლილიც აგრობიზნესის განვითარებაში შემდგომში მდგომარეობს:

- მცირე ბიზნესის მიზანია ახალი პროდუქტის შექმნა - ფერმერი ცდის ახალ ჯიშს, ახალ ტექნოლოგიას, რომლის წარმატებით დასრულების შემთხვევაში ბიზნესი იზრდება და შესაბამისად, იზრდება ახალ პროდუქციაზე მოთხოვნილებებიც;
- სოფლად მცირე ბიზნესი ფერმერს აძლევს საშუალებას შეიძინოს გამოცდილება, რომელიც შესაძლებელია უფრო დიდი მასშტაბით იქნეს გამოყენებული;
- მცირე ბიზნესი განსაკუთრებით ხელსაყრელია ადგილობრივი სპეციალიზირებული მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად;

აგრარულ სექტორში ბიზნესის განვითარებისა და გაფართოების საქმეში ერთ-ერთ მნიშვნელოვანი გზაა ერთობლივი საწარმოს შექმნა. ერთობლივი საწარმოებს რიგი უპირატესობა გააჩნია, კერძოდ, ამ დროს ხდება ერთობლივი უნარის გამოყენება კომპანიის მართვაში. **პირველი** - პარტნიორი შეიძლება უფრო კვალიფიციური იყოს წარმოების მართვაში, **მეორე** - მარკეტინგში, **მესამე** - ფინანსურ მენეჯმენტში და ა.შ. უკანასკნელ პერიოდში ფართოდ იკიდებს ფეხს აგრობიზნესში ფრანჩაიზის პრაქტიკის გამოყენება. კერძოდ, აღიარებული კომპანია ნებას რთავს ინდივიდუალურ პირებს (ფერმერებს) ან მეწარმეთა ჯგუფს, გამოიყენოს მისი სახელი საწარმოო ან კოოპერატიულ ჯაჭვში. სასაქონლო ბირჟების ჩამოყალიბება წარმოადგენს ნებაყოფლობით სავაჭრო გაერთიანებებს. ყველაზე მნიშვნელოვანი ბირჟებთან თავმოყრილია ჩიკაგოში, რომელიც ისტორიულად ამერიკის აგრარული ინდუსტრიის ცენტრს. ჩიკაგოს მნიშვნელოვანი ბირჟა (chicago mereantie exana nge) რომელიც ძირითადად ვაჭრობს ფერმერთა პროდუქტით.

მეტად საინტერესოა სასაქონლო-სავაჭრო სისტემის მოქმედების მექანიზმი. დავუშვათ ფერმერმა იყიდა სტანდარტული კონტრაქტი 1000 ტონა ყურძენზე, მას შეუძლია გადაიხადოს აღნიშნულ პროდუქტზე თანხა და გახდეს ყურძნის მფლობელი, ან შეუძლია აღნიშნული კონტრაქტი გაასხვისოს (გაყიდოს) სხვა ფერმერზე. მოსახლეობის უმრავლესობას არ ჭირდება ამდენი ყურძენი და არ აქვთ მისი შესანახი და გადასამუშავებელი ადგილი. ამდენად მათი შენამენი მხოლოდ ქაღალდზე არსებული გარიგებაა, რომელსაც ისინი ინახავენ იმ იმედით, რომ კონტრაქტს მომგებიანად გაყიდიან.

საქართველოში აგრობიზნესის განვითარების საქმეში მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგმული იქნა უკანასკნელ წლებში. კერძოდ, მთავრობის მიერ რეალიზებულ იქნა მცირე მიწიანი საოჯახო მეურნეობების დახმარების პაკეტი, რომლის ფარგლებშიც საერთო ჯამში დახმარება გაეწია სოფლად 640 ათასზე მეტ მიწის მესაკუთრეს, რომლებსაც საკუთრებაში ჰქონდათ 5 ჰა-მდე სასოფლო-სამეურნეო მიწა. კერძოდ: 0,25 ჰა-მდე მიწის მესაკუთრეებს გადაეცათ 100 ლარიანი ნომინალური ღირებულების სასოფლო-სამეურნეო ბარათი.

ხოლო 0,25-დან - 1,25 ჰა-მდე ფართის სასოფლო სამეურნეო მიწის მესაკუთრეებს 510 ლარის ღირებულების კომბინირებული სასოფლო-სამეურნეო ბარათი, რომელშიც 210 ლარი გათვალისწინებული იყო ნიადაგის დამუშავებისათვის (მოხვნა, დაფარცხვა, დათესვა და ა.შ.), ხოლო 300 ლარი შხამ-ქიმიკატების და სამეურნეო ინვენტარის შესაძენად. ამ მიზნით საქართველოს მთავრობამ ბიუჯეტიდან 2013 წელს გამოყო 56 მ-ლ ლარი.

ასევე წარმატებით ხორციელდება შეღავათიანი აგროკრედიტების პროექტი. ამ მიზნით ქვეყნის კომერციულ საბანკო სექტორზე დაყრდნობით (საქართველოს ბანკი, ვითიბი ბანკი, ბანკი რესპუბლიკა და ა.შ.) მცირე ფერმერებისთვის საბანკო სექტორს დაევალა უპროცენტო, სასაქონლო კრედიტის გაცემა 5000- ლარამდე უზრუნველყოფის გარეშე, ხოლო მსხვილი და საშუალო ფერმერული მეურნეობებისთვის საბრუნავი კაპიტალის დასაფინანსებლად 5000- დან 100000 ლარამდე წლიური, არაუმეტეს 7-8% -ის ფარგლებში. ხოლო ძირითადი კაპიტალის დასაფინანსებლად 100000 აშშ დოლარამდე წლიური 3%-ტში. 100000დან 500000 აშშ დოლარამდე წლიური 2%-ტში და 500000 აშშ დოლარის ზემოთ წლიური 1%-ის ფარგლებში. მსხვილ და საშუალო სიდიდის ფერმერულ მეურნეობებისათვის ძირითად და საბრუნავ საშუალებებზე კრედიტების გაცემა წარმოებს საბანკო სექტორში წარდგენილ ბიზნეს გეგმების საფუძველზე.

ქვეყანაში აგრობიზნესის ცალკეულ პრიორიტეტულ მიმართულებათა განვითარებას და მასში დასაქმებული ფერმერების საქმიანობის სტიმულირების მიზნით სახელმწიფოს მხრიდან განხორციელდა შეღავათიანი სუბსიდირება. კერძოდ სახელმწიფოს მხრიდან 2013 წელს მევენახეობის და მეღვინეობის დარგის განვითარებას სტიმულირების მიზნით დააწესა წარმოებული პროდუქციის (ყურძნის) სუბსიდირების შემდეგი მექანიზმი, კერძოდ გადამამუშავებელი მრეწველობის საწარმოები (ღვინის ქარხნები) ფერმერებისთვის ერთ ლარზე და ზემოთ გადახდილი თანხისთვის შესყიდულ ყოველ ერთ კილოგრამ პროდუქციაზე (ყურძენზე) 40 თეთრის ფარგლებში მიიღებდნენ სუბსიდირებას ხარისხიდან პროდუქტზე.

აგრობიზნესის განვითარების საქმეში ძალზე მნიშვნელოვანია საკანონმდებლო ბაზის დახვეწა-სრულყოფა.

ამ მიზნით აუცილებელია ცვლილებები შევიდეს სასოფლო-სამეურნეო მიწის საკუთრების კანონმდებლობაში და საგადასახადო კოდექსში. მოქმედი კანონმდებლობით ქვეყანაში სასოფლო-სამეურნეო მიწის გადასახადისგან განთავისუფლებულია 2004 წლის 1 იანვრამდე მოსახლეობის საკუთრებაში გადაცემული 5 ჰა-დე მიწის ფართობები. ამ გზით საოჯახო-ფერმერული მეურნეობები თავს არიდებენ ახალ სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობების შეძენას. რადგან აღნიშნული პერიოდის შემდეგ შეძენილ მიწის ფართობებზე ვალდებული არიან წარადგინონ დეკლარაცია შემოსავლების სამსახურში და დარეგისტრირდნენ მიწის გადასახადის გადამხდელებად.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით მიზანშეწონილად მიგვაჩნია მოქმედ მიწის კანონმდებლობაში შევიდეს ცვლილებები და სასოფლო-სამეურნეო მიწის გადასახადისგან განთავისუფლდეს მოსახლეობის (ფიზიკური პირების) საკუთრებაში არსებული 20ჰა-დე სას. სამ.მიწის ფართობები, რაც ქვეყანაში გამოაცოცხლებს მიწის ბაზარს და სტიმულს მისცემს სრულად მოქმედ ფერმერულ (გლეხურ) მეურნეობებს შეიძინონ ახალი მიწის ფართობები, გაამსხვილონ საკუთარი მეურნეობები და მთლიანობაში გაზარდონ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოება. მიწის კანონმდებლობაში აღნიშნული ცვლილების შეტანა გამართლებულია იმ კუთხითაც, რომ ევროკავშირის ქვეყნებში ერთ ფერმერულ მეურნეობაზე საშუალოდ მოდის 18-20ჰა-ი, ხოლო საქართველოში ეს მაჩვენებელი დღეისათვის 1,05 ჰა-ს შეადგენს.

აღნიშნული ცვლილებების განხორციელება „სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შესახებ“ კანონთან ერთად ხელს შეუწყობს ქვეყანაში უმოკლეს პერიოდში აგრობიზნესის სისტემაში არსებითი ძვრების განხორციელებას.

თენგიზ ლაჭყეიანი,
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი
ვაჟა ზეიკიძე,
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი
მაია ხუციშვილი,
სოციალური მეცნიერების დოქტორი

AGRIBUSINESS DEVELOPMENTS PECULIARITY IN GEORGIAN

T.Latshekiani –Doctor of Economics Sciences

M.khutsishvili - doctor of Social Sciences

V.Zeikidze - Doctor of Economics Sciences

RESUME

This article shows opportunities and peculiarities that exists in Georgia of conversion of agriculture to agribusiness . In article author discusses experience of foreign countries in this field.

At the end of the paper author sets ways of development agribusiness in Georgia.